

Kliimaministri määruse „Keskkonnaministri 31. jaanuari 2020. a määruse nr 10 „Keskkonnaprogrammist toetuse andmise kord ja tingimused“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Keskkonnaministri 31. jaanuari 2020. a määruse nr 10 „Keskkonnaprogrammist toetuse andmise kord ja tingimused“ (edaspidi *määrus nr 10*) muutmise eesmärk on lisada projektide rahastamiseks kindlasummaliste maksete kasutamise võimalus, viia keskkonnateadlikkuse programmi sätted ja tegevused vastavusse kliimaministeeriumi koostatud keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskavaga, täiendada rahastavate valdkondlike programmide loetelu Ida-Viru maakonna programmiga ning teha määruse tekstis sellega seotud täiendusi ja toetuste rakendamise käigus vajalikuks osutunud tehnilisi täpsustusi.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi finantsosakonna nõunik Kalju Kukk (tel 626 2815, kalju.kukk@kliimaministeerium.ee), SA Keskkonnainvesteeringute Keskus toetuste ja teenuste osakonna projektijuht Aire Arike-Trutin (tel 58 800 242, aire.arike@kik.ee), projektikoordinaator Angelika Verš (tel 58 800 259, angelika.versh@kik.ee) ning jurist Silva Helmrosin (tel 58 800 266, silva.helmrosin@kik.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Annemari Vene (annemari.vene@kliimaministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõukohase määrusega muudetakse määruse nr 10 kehtivat redaktsiooni, mis jõustus 01.07.2024 (RT I, 06.03.2024, 4).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 1 lisatakse määruse nr 10 alusel rahastavate valdkondlike programmide hulka Ida-Viru maakonna programm. Taotlusvoorude arv, taotlusvooru eelarve, rahastusperioodi pikkus jms nähakse vastavalt määruse nr 10 §-le 5 ette taotlusvooru korraldamise otsuses.

Määruse täiendamise vajadus Ida-Viru maakonna programmiga tuleneb keskkonnatasude seaduse (KeTS) 01.07.2024 jõustunud muudatustest, millega nähti alates 2025. aastast ette keskkonnaprogrammist täiendavate rahaliste vahendite suunamine Ida-Viru maakonda.

KeTSi § 56 täiendati lõikega ¹, mille kohaselt eraldab Kliimaministeerium keskkonnaprogrammi elluviimiseks Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamise ja nendega toimetuleku toetamise eesmärgil aastas summa, mille suurus vastab vähemalt 0,35 eurole riigieelarve koostamisele eelnenud aastal põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi

poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkivate ohtlike aineid sisaldavate või aluseliste tahkete gaasipuhastusjäätmete kõrvaldatud tonni kohta.

KeTSi §-le 59 lisati lõige 3¹, mille kohaselt peab täiendavalt kogutava saastetasu summast toetatav projekt asjakohase toetuse saamiseks lisaks ulatuslikule positiivsele keskkonnamõjule ja kooskõlale keskkonnaalaste ning keskkonnakaitsega seotud tegevus- ja arengukavadega, aitama kaasa Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamisele ning nendega toimetuleku toetamisele.

KeTSi täiendati §-ga 68¹¹, mille kohaselt jagatakse toetust Ida-Viru maakonda alates 2025. aastast. 2025. aastal võetakse eraldatava summa arvutamisel aluseks 2023. aasta teisel poolaastal põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkivate ohtlike aineid sisaldavate või aluseliste tahkete gaasipuhastusjäätmete kõrvaldatud kogus. Toetuse rakendamiseks tuleb vastavalt täiendada määrust nr 10.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 2 lisatakse võimalus rahastada projekte kindlasummalise makse alusel. Tegemist on lihtsustatud kulude hüvitamise viisiga, mis vähendab teatud tüüpi toetatavate tegevuste puhul toetuse saaja haldus- ja Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *KIK*) töökoormust. Kuna keskkonnaprogrammist toetatavad tegevused on väga eriilmelised ning taotlusvoorus toetatavad tegevused fokuseeritakse lähtudes konkreetse aasta vajadusest, ei ole otstarbekas määruse tasandil paika panna, milliste tegevuste puhul kindlasummalist makset kasutatakse, vaid seda täpsustatakse vastavalt vajadusele voo korraldamise otsuses.

Kui voo korraldamise otsuses on nii määratud, siis juhul, kui projekti eeldatav maksumus koos käibemaksuga on kuni 100 000 eurot, rahastatakse projekti kulusid eelnevalt taotluse rahuldamise otsusega kindlaks määratud summas ehk kindlasummalise makse alusel. Kindlasummalise makse suurus määratakse taotluse rahuldamise otsuses taotleja esitatud hinnapakkumiste või turuanalüüsi alusel. Taotleja esitab projekti kulude loetelu ning vähemalt kaks hinnapakkumust, mis on võetud kirjalikult omavahel ja taotlejast sõltumatult isikult, kes tegutseb vastavas turusektoris. KIK kontrollib hinnapakkumiste vastavust turuolukorrale. Kindlasummalise makse alusel rahastatakse tehtud tööd või saavutatud tulemust, kontrollimata kuludokumente ja teenusepakkujate või tarnijate valimist.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 3 muudetakse § 22 ja 23 ja kehtestatakse need uues sõnastuses. Kuna enamikes senistes sätetes tehakse palju erinevaid tehnilisi ja sisulisi muudatusi ja struktureeritakse toetatavate tegevuste süsteem ja mõisted ringi, siis on otstarbekam asendada kõnealused sätted tervikuna.

Paragrahvi 22 lõikes 1 lisatakse keskkonnateadlikkuse programmi eesmärkide hulka uue eesmärgina kliimamuutuste ja nendega kohanemise tundmaõppimine.

Keskkonnateadlikkuse programmi sisu käsitlevad § 22 lõiked 2–6 asendatakse uute lõigetega 2–5. Uusi lõikeid kohaldatakse pärast nende jõustumist alates 2025. aastast korraldatavatele taotlusvoorudele, sellest varem tehtud taotluse rahuldamise otsuste suhtes kehtib senine § 22 redaktsioon.

Paragrahvi 22 sisulised muudatused on tehtud järgmistel põhjustel: ressursside sihipäraseks kasutamiseks on alamprogrammide nimetused ja tegevused viidud kooskõlla kliimaministeeriumi ja haridusministeeriumi koostatud keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskavaga 2023–2025¹, mis suunab valdkonna arengut üleriigilisel tasandil. Alamprogrammide sõnastamisel on lähtutud tegevuskavas toodud valdkondadest ja tegevuste sõnastamisel tegevuskava vastava valdkonna konkreetsematest tegevuseesmärkidest. Uued alamprogrammid on vastavalt § 22 lõikele 2:

- 1) formaal- ja mitteformaalhariduse koostöö arendamine keskkonnateadlikkuse suurendamiseks;
- 2) keskkonnahariduse võrgustiku arendamine;
- 3) keskkonnateadlikkuse suurendamine ühiskonnas.

Igast vastavast alaprogrammist toetatavad tegevused on nimetatud sama paragrahvi järgnevates lõigetes 3–5.

Sündmuste (seni festivalid, messid, loodusõhtud, loodusretked) ja teabekandjate (meediatoode, ajutine näitus, info- ja õppematerjalid) konkreetne loend on tegevuse sõnastusest välja jäetud. Selle asemel on nüüd § 22 lõike 5 punktis 2 üldmõistena ette nähtud sündmuste korraldamine, mis ei ole ammendav ja võib hõlmata erinevaid tegevusi. Samamoodi on nüüd § 22 lõike 5 punktis 2 üldmõistena nimetatud teabekandjaid. Vastavalt võimalustele ja vajadustele täpsustatakse konkreetset tegevused taotlusvooru tingimustega.

Ka § 23 tekst asendatakse tervikuna uue tekstiga. See on vajalik, kuna tulenevalt § 22 olulistest sisulistest muudatustest ja ümberstruktureerimisest tuleks § 23, mis näeb seoses §-s 22 sätestatud tegevustega ette eritingimused, kõigis sätetes teha rohkearvuliselt tehnilisi ja sisulisi muudatusi, mis on selles kontekstis paremini jälgitavad terviktekstina. Paragrahvi uut sõnastust kohaldatakse pärast muudatuse jõustumist alates 2025. aastast korraldatavatele taotlusvoorudele, sellest varem tehtud taotluse rahuldamise otsuste suhtes kehtib senine § 23 redaktsioon koos senise §-ga 22.

Olulise sisulise muudatusena nähakse § 23 lõike 2 punktis 1 ette, et õppeprogrammide läbiviimisel on senise haridusasutuse asemel taotlejaks keskkonnahariduse keskus. Muudatusega vähendatakse haldus- ja töökoormust (varasema 300-500 projekti asemel eelduslikult hinnanguliselt u 50) ja ressursside sihipärasema kasutamise eesmärgil toetatakse otsesemalt keskkonnahariduse keskuste arengut. Eesmärk on suunata seni paljuski transpordile läinud toetusvahendid otsesemalt keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskavas toodud tegevuseesmärkidele, st keskkonnahariduse elluviimiseks ja arendamiseks. Samuti toetab muudatus keskkonnahariduse kvaliteedisüsteemi rakendamist, mille kolmas etapp on peale õppeprogrammide kvaliteedi ja juhendajate pädevuse rakendamist keskkonnahariduse keskuste kvaliteedisüsteemi väljatöötamine ja rakendamine, mida kasutatakse edaspidi taotluste sisuhindamisel. Seoses toetuse saaja muutumisega ning kvaliteedisüsteemi rakendamisega hindamisel, läbivad esitatavad taotlused sisuhindamise ning lihtsustatud hindamist ei rakendata.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 4 täiendatakse § 24 lõike 2 punkti 4 sõnaga „katusorganisatsioonide“. Muudatuse eesmärk on täpsemalt sätestada, et selle lõike alusel antakse tegevustoetust sellistele katusorganisatsioonidele, kes on ise ja kelle liikmed on

¹ [KESKKONNAHARIDUSE JA -TEADLIKKUSE TEGEVUSKAVA 2023–2025_17.02_fin.pdf](#)
([kliimaministeerium.ee](#))

keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-s 31 määratletud valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid. Täpsem põhjendus on esitatud järgmise punkti juures.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 5 täiendatakse § 24 lõikega 2¹. Katusorganisatsiooni mõiste oli seni määrukses toomata, mistõttu polnud võimalike taotlejate ring selge. Varasemalt taotlesid ka organisatsioonid, kes nendele kriteeriumidele ei vastanud. See ei ole aga eesmärgipärane, kuna vahendite nappuse tõttu ei ole võimalik jagada toetust laiaulatuslikult, ehk kõikidele loodus- ja keskkonnakaitse valdkonna valitsusvälistele organisatsioonidele. Seega toetatakse üksnes selliseid organisatsioone, kes koondavad enda alla üle Eesti tegutsevaid erinevaid loodus- ja keskkonnakaitse organisatsioone ja ühendusi. Programmist ei ole võimalik toetada kitsa valdkonnaga ja/või kohalikul tasandil tegutsevaid organisatsioone. Seejuures tuleb katusorganisatsiooni mõista laialt nii, et see hõlmab käesoleva määruse alusel toetuse andmise kontekstis nii keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 31 lõike 1 punktis 2 nimetatud ühendusi kui ka selliseid organisatsioone, kellel ei ole küll eraldi liikmeid, kuid kes oma osakondade või allüksuste kaudu sisuliselt tegutsevad katusorganisatsioonina.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 6 muudetakse määruse nr 10 § 24 lõiget 6 ja lisatakse sinna täpsustus, et toetatakse katusorganisatsioone. Samuti asendatakse viide rahvusvahelisele koostööle viitega EL tasemel rahvusvahelisele koostööle. Rahvusvahelise koostöö sõnastust täpsustatakse, tulenevalt eesmärgist tagada eelkõige Euroopa Liidu sisene koostöö ja et vältida kulude võimalikku suurenemist koostööareali piiritlemata jätmisel.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 7 täpsustatakse määruse § 25 lõike 7 sõnastust seoses loodus- ja keskkonnakaitse valdkonna valitsusväliste organisatsioonide katusorganisatsioonide toetamise tingimustega nähakse ette, et ka organisatsiooni juhtimiskulu on abikõlblik.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 8 lisatakse 3. peatükki uus, 10. jagu, mis reguleerib Ida-Viru maakonna programmi analoogselt peatüki teiste jagudega, millest igaüks käsitleb üht valdkondlikku programmi.

Lisatavas §-s 33³ nähakse ette Ida-Viru maakonna programmi eesmärk. Programmist rahastatavad projektid peavad aitama kaasa Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamisele ja nendega toimetulekule. Samal ajal peavad projektid vastama keskkonnaprogrammi üldeesmärgile ning arvestama § 3 lõikes 2 nimetatud vastava valdkondliku programmi eesmärke.

Projektide eesmärk on seotud lisaks põlevkivikaevandamisest tulenevate keskkonnamuutuste leevendamisele keskkonnaprogrammi üldiste eesmärkide ja konkreetse keskkonnavaldkonna eesmärgiga. See aitab konkretiseerida, millisele keskkonnavaldkonna parendamisele on projekt suunatud, tagades sellega parema seotuse keskkonnakaitsega, samuti võimaldades hindamisel arvesse võtta valdkonnapõhiseid keskkonnaprobleeme.

Lisatava §-ga 33⁴ nähakse ette Ida-Viru maakonna programmi eritingimused. Lõige 1 defineerib isikud, kes saavad olla Ida-Viru maakonna programmis taotlejad. Nendeks on kohaliku omavalitsuse üksused või raamatupidamise seaduse (edaspidi RPS) mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olevad üksused. RPS-i § 27 lõige 1 sätestab, et valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda sellest, et omavalitsusüksusel on suurem

kui 50%-line osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses või omavalitsusüksusel on seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest. Valitsevaks mõjaks loetakse ka olukorda, kus omavalitsusüksus kontrollib üksust omavalitsusüksuse valitseva ja olulise mõju all olevate üksuste kaudu.

Lisatava § 33⁴ lõige 2 näeb ette erisuse üldsätetes kehtestatud omafinantseeringu määrast. Ida-Viru maakonna programmis võib toetuse osakaal olla kuni 90% ja seda ka vähese tähtsusega abi andmisel. Riigiabi puhul kohaldub üldsättena määruse nr 10 § 8 lõige 1, mille kohaselt on riigiabi puhul maksimaalne toetuse osakaal sätestatud riigiabi käsitlevates õigusaktides. Toetuse võimalik minimaalne ja maksimaalne suurus nähakse vastavalt määruse § 8 lõikele 7 ette taotlusvooru korraldamise otsuses.

Lisatava § 33⁴ lõikega 3 kehtestatakse erisus määruse nr 10 §-s 16 loetletud mitteabikõlblikest kuludest. Ida-Viru maakonna programmis on abikõlblik toetuse saaja oma töötajate täienduskoolitusega seotud kulu ning taotluse ettevalmistamise kulu, mis hõlmab suletud looteluna järgmisi kulusid: tehnoloogilised ja eelprojektid, tasuvus- ja teostatavusuuringud, keskkonnamõjude hindamine. Arvestades, et ettevalmistavad kulud võivad olla üsna suured (nt teostatavusuuring jääkreostuse likvideerimise ohutustamiseks), kuid samas määrama tähtsusega taotluse elluviimiseks, on põhjendatud ka nende kulude rahastamine. See tagab, et taotlused ei jää esitamata selle tõttu, et ettevalmistavaid kulusid ei suudeta katta.

Lisatava § 33⁴ lõige 4 näeb ette, et taotleja peab taotluses kirjeldama, kuidas projektis kavandatud tegevused aitavad kaasa Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamisele ja nendega toimetulekule. Lisaks taotluses kavandatud tegevuste loetlemisele annab taotleja põhjalikum kirjeldus parema ülevaate projektist, selle planeeritavatest tulemustest, mõjust ning jätkusuutlikkusest, aidates hindajatel teha projektide hindamisel sisukamaid ja mõjusamaid valikuid.

Lisatava § 33⁴ lõige 5 seab kohustuse lisada taotlusele Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu digiallkirjastatud kinnitus, et ta toetab taotluse rahastamist Ida-Viru maakonna programmist. Nimetatud nõue tagab, et piiratud vahenditega programmi esitatakse taotlused, mida piirkonna omavalitsused peavad ühiselt oluliseks ja prioriteetseks. Ida-Virumaa omavalitsused on kõige paremini teadlikud sellest, milliseid põlevkivikaevandamisega seotud negatiivseid keskkonnamõjusid tuleb eelisjärjekorras leevendada. Omavalitsuste ülene organ tagab eelduslikult soovide ja arvamuste tasakaalustatuse ning maakonna jaoks kõige pakilisemalt lahendust nõudvate, olulisemate ja mõjusamate projektide valiku.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 9 täiendatakse taotluse rahuldamise otsuses sätestatavaid õigusi ja kohustusi kindlasummalise makse saamise eelduseks vajalike kohustuslike tingimustega. KIK määrab taotluse rahuldamise otsusega toetuse ehk kindlasummalise makse suuruse ja tegevused, mis peavad olema tehtud või tulemused, mis peavad olema saavutatud toetuse kindlasummalise maksena osaliselt või täies ulatuses saamiseks. Kindlasummaline makse tehakse toetuse saajale pärast tulemuste saavutamist. Kui taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse vahetulemused või etapid mille täitmisel tekib õigus saada kindlasummaline makse, siis teeb KIK projektile ka vahemakseid.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 10 muudetakse määruse nr 10 § 39 pealkirja, kuna keskkonnateadlikkuse hindamiskriteeriumide erisused on kaotatud ning hinnatavad näitajad kehtivad edaspidi kõikidele programmidele, sealhulgas Ida-Viru maakonna ja keskkonnateadlikkuse programmidele. Seetõttu puudub vajadus tuua pealkirjas välja üksikute programmide nimed.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 11 täiendatakse määruse nr 10 § 39 lõiget 4 punktidega 12 ja 13, milles sätestatakse näitajad, mida arvestatakse Ida-Viru maakonna programmis ja keskkonnateadlikkuse programmis keskkonnakaitse mõju hindamisel.

Ida-Viru maakonna programmi taotluste hindamisel arvestatakse seda, milline on projekti mõju Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamisele ja nendega toimetuleku toetamisele. Lisaks arvestatakse selle valdkondliku programmi hinnatavaid näitajaid, millega on projekti tegevused tulenevalt lisatava § 33³ lõikest 1 seostatud. Vastavad hinnatavad näitajad on nimetatud § 39 lõikes 4.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 12 jäetakse määrusest välja eraldi keskkonnateadlikkuse programmi hindamiskriteeriumid (§ 40). Edaspidi hinnatakse keskkonnateadlikkuse programmi § 39 lõigetes 1–3 sätestatud üldkriteeriumide ning § 39 lõikele 4 lisatavas punktis 13 ette nähtud keskkonnateadlikkuse programmi keskkonnakaitse mõju erikriteeriumide alusel.

Keskkonnateadlikkuse programmile on võimalik edaspidi rakendada üldiseid hindamiskriteeriume, kuna kinnitatud on valdkondlik tegevuskava, mis on keskkonnahariduse ja -teadlikkuse edendamise aluseks. Lisaks on määruse nr 10 § 40 lõike 5 kehtetuks tunnistamine seotud § 22 lõike 3 punktis 1 ja § 23 eritingimustes tehtud muudatustega: aktiivõppeprogrammide läbiviimise toetuse suunamine senise haridusasutuse asemel keskkonnahariduse keskustele ning selle tegevuse puhul sisuhindamise rakendamisele.

Lisaks kehtestab Kliimaministerium või KIK hindamisjuhise, milles selgitatakse, kuidas määruses sätestatud hindamiskriteeriume praktilise hindamise käigus kohaldatakse.

Eelnõukohase määruse § 1 punktiga 13 täiendatakse määruse nr 10 § 44 kindlasummalise makse alusel tehtava regulatsiooniga. Kindlasummalise makse saamiseks tuleb toetuse saajal tõendada projekti tegevuste tegemist või tulemuste saavutamist. Seda võib tõendada näiteks tööde üleandmise-vastuvõtmise aktiga, kasutusloa või kasutusteatisega, teostusmöödistuse dokumendiga, üritusel osalejate nimekirjaga jne, sõltuvalt projekti sisust. Toetus makstakse välja pärast projekti tegevuste tegemist või tulemuste saavutamise tõendamist. See tähendab, et kui projekti tegevuste tegemist või tulemuste saavutamist ei suudeta tõendada, siis toetust välja ei maksta.

Eelnõukohase määruse § 2 kohaselt jõustuvad muudatused 2025. aasta 1. jaanuaril, st neid kohaldatakse alates 2025. aasta taotlusvoorust.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohases määruses võetakse uue terminina kasutusele uue loodava valdkondliku programmi nimetus „Ida-Viru maakonna programm“.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

5. Määruse mõju

Määruse vastuvõtmisega ei kaasne sotsiaalset mõju ega mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Määruse rakendamisel on positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale ning regionaalarengule. Ida-Viru maakonnas toob keskkonnaprogrammist täiendavalt eraldatav toetus kaasa põlevkivikaevandamisega seotud negatiivse keskkonnamõju leevendamise, mis eelduslikult aitab kaasa regiooni üldise elukeskkonna parendamisele ning selle kaudu piirkonna üldisele arengule.

Mõju avaldav muudatus: Ida-Viru maakonna programmi lisamine.

Sihtrühm: toetuse saajad, s.o Ida-Viru maakonna kohaliku omavalituse üksused ja nende valitseva mõju all olevad üksused.

Positiivne mõju: Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende valitseva mõju all olevatele üksuste jaoks lisandub täiendav võimalus saada toetust põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamiseks ja nendega toimetulekuks. Programm on reguleeritud sarnaselt keskkonnaprogrammi teistele valdkondlikele programmidele, mis tähendab, et isikutele, kes on varem keskkonnaprogrammist toetust taotlenud, on menetlus tuttav ega too kaasa uue menetlusprotsessi tundmaõppimisega kaasnevat kulu.

Keskkonnatasude prognoosi (2024. a november) 2025-2028 kohaselt on Ida-Viru maakonna programmi eelarve:

KIK Ida-Virumaa	2023 III-IV kv	2024.a	2025.a	2026.a	2027.a	2028.a
Põlevkivi jäätmete kogus, tonn	2 864 379,40	5 809 727,66	5 809 728	5 809 728	5 809 728	5 809 728
Ida-Viru maakonna programmi eelarve (t*0,35 eur/t), EUR		0	1 002 533	2 033 405	2 033 405	2 033 405

2025. aastal võetakse eraldatava summa arvutamise aluseks 2023. a III ja IV kvartalis kõrvaldatud põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkivate ohtlike aineid sisaldavate või aluseliste tahkete gaasipuhastusjäätmete kogused.

2023. aasta teisel poolaastal kõrvaldati (ladestati) 2 864 379,40 tonni põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkivate ohtlike aineid sisaldavate või aluseliste tahkete gaasipuhastusjäätmeid.

Ida-Virumaa programmi 2025. a eelarve, arvutuna 2023.a III ja IV kvartalis kõrvaldatud eelnevalt nimetatud jäätmete koguste alusel, on seega **1 002 532,79 eurot** ($2\,864\,379,40 \cdot 0,35 = 1\,002\,532,79$ EUR).

Negatiivne mõju: puudub.

Mõnevõrra mõjutavad muudatused KIKi sisemist töökorraldust ja halduskulu, kuna keskkonnaprogrammi lisandub uus valdkondlik programm, mille menetlemine suurendab ressursivajadust.

Mõju avaldav muudatus: keskkonnahariduslike aktiivõppeprogrammide toetamisel taotleja muudatus, haridusasutuste asemel keskkonnahariduse keskused.

Sihtrühm: toetuse taotlejad.

Seni on taotlusi esitanud haridusasutused või nende pidajad ning taotluste maht on jäänud vahemikku 300-500 taotlust ühes taotlusvoorus, olenevalt konkreetsest sihtrühmast.

Kaasnev mõju: muudatus vähendab haridusasutuste halduskoormust (projekti ettevalmistamine, toetuse taotlemine, aruandlus). Võib suureneha haridusasutuste endi, sh nt KOVi rahaline panus transpordikulude katmiseks. Keskkonnahariduskeskuste halduskoormus tõuseb mõningal määral, ent nende toetamine muutub tänu mastaabisäästule kulutõhusamaks. Senine toetuskeem ei taganud keskkonnahariduse keskuste piisavat rahastust. Toetusvahendite suunamine otse keskustele parendab keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskavas olevate tegevuseesmärkide täitmist. Samuti võib väheneda KIKi halduskulu, kuna taotlejaid ja projekte on oluliselt vähem, samas rakendub täiendav sisuhindamine, mille korraldamine suurendab ühe projekti menetluse mahtu.

Mõju avaldav muudatus: katuseorganisatsioonide mõiste täpsustamine ning nende abikõlblike kulude loetelu täiendamine.

Sihtrühm: toetuse taotlejad.

Katuseorganisatsiooni mõiste oli seni määrukses toomata, mistõttu polnud võimalike taotlejate ring selge. Abikõlblike kulude loetelust puudus organisatsiooni juhtimiskulu.

Kaasnev mõju: Mõiste täpsustamine selgitab, millistele nõuetele taotleja peab vastama ning kitsendab mõneti taotlejate ringi. Teisalt suurendab see projektide positiivset keskkonnamõju, kuna toetus suunatakse katuseorganisatsioonidele, kes edendavad keskkonnakaitset. Organisatsiooni juhtumiskulu lisamine abikõlblike kulude nimekirja aitab tagada katuseorganisatsioonide toimimise ning võimekuse.

6. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa otseseid riigieelarvelisi lisakulusid ega -tulusid. Täiendava programmi rakendamisega kaasnev KIKi halduskulu tõus tuleb katta KIKi olemasoleva eelarve kaudu. Määruse rakendamine suurendab Ida-Viru maakonna omavalitsuste tulusid programmist eraldatavate summade võrra ning toob kaasa täiendavaid kulusid kohustusliku omafinantseeringu katmiseks vajalike summade ulatuses, mis moodustavad 10% planeeritud tegevuste abikõlblikest kuludest.

7. Määruse jõustumine

Eelnõukohane määrus jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril.

8. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Haridus- ja Teadusministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidule, Eesti Keskkonnatühenduste Kojale ja MTÜ-le Eesti Looduskaitse Selts.